

Aleg. 232

Sprawozdanie

Komisji budżetowej, odnoszące się do zamknięcia rachunków fundacyi śp. Stanisława hr. Skarbka na rok 1902, a opracowane na podstawie sprawozdania Wydziału krajowego.

Wysoki Sejmie!

Na podstawie preliminarza za rok 1902 przewidziano niedcór	1.083 K 61 g
Ze zaś zamknięcie rachunków za rok ten wykazuje nadwyżkę	
w dochodach	1.369 „ 68 „
toż wynik korzystniejszy od budżetu o	2.453 K 29 g
Ze sprawozdania Wydziału krajowego okazuje się, że korzystniejsze od pre-	
liminarza wyniki osiągnięto w 6 rubrykach, razem w łącznej kwocie	17.649 K 01 g
mniej zaś korzystne w 3 rubrykach, razem w kwocie	15.195 „ 72 „
a więc wynik korzystniejszy, jak wyżej, o	2.453 K 29 g
Wybitniejsze ilościowo różnice w poszczególnych rubrykach gospodarki wy-	
stępują — wobec preliminarza:	
a) W dobrach ziemskich, więcej o	11.080 K 57 g
b) „ gmachu teatru „	368 „ 26 „
c) „ prowizjach czynnych „	4.819 „ 95 „
d) „ przygodnych „	1.093 „ 01 „
natomiast:	
e) W rubryce „pożyczek“ mniej korzystne o	2.980 K — g
f) „ „ „zakład w Drohowyżu“ mniej korzystne o	11.982 „ 22 „
Przedstawione różnice wyjaśniono w sposób następujący:	

a) Dobra ziemskie.

Na korzystniejszy od preliminarza wynik w kwocie 11.080 K 69 g złożyły się lepsze od przewidywanych rezultaty w 5 dobrach, nadto w pozycjach „przedsiębiorstwa w dobrach i rozmaite“; wszystko to tworzy kwotę 19.343 K 26 g mniej korzystne były wyniki w 4 dobrach o 8 262 „ 69 „
razem wynik korzystniejszy o 11.080 K 57 g

Cyfry poszczególne na podstawie sprawozdań kuratorji przedstawia sprawozdanie Wydziału krajowego w sposób, z którego co do formy można być zadowolonym. Inaczej, jeśli r z e c z weźmiemy pod uwagę, gdyż obok punktów zasługujących na uznanie są i objawy, które wprost zganić należy, zwłaszcza, że mimo uwag komisji budżetowej, zaaprobowanych uchwałami Wysokiego Sejmu, objawy te powtarzają się od lat szeregu.

A więc najprzód uwagi natury dodatniej.

Na korzystniejsze wobec preliminarza wyniki składały się wyższe dochody z sianozęcia z rozmaitych dzierżaw i ze sprzedaży drzewa, ze spłat rozmaitych zaległych należności, z czynszu za tartak, z pasz i polan lasowych, z rozmaitych parcel, dróg, ze sprzedaży kamienia itp. Tego rodzaju nadwyżki witać należy z całym uznaniem.

W żaden natomiast sposób zgodzić się nie można na niektóre z oszczędzenia, które się przyczyniły do polepszenia gospodarczego wyniku w rozmaitych dobrach. Tak n. p. zaoszczędzono na placach służby lasowej w rewirze Rozwadów 549 K, w Brzozdowcach 337 K. Zaoszczędzono dalej na kulturach i budynkach w Drohowyżu 1.361 K, w lasach w Żabiu 979 K, w pozycyi zaś „rozmaite“ na wykonaniu planów gospodarstwa lasowego 1.199 K, na ustaleniu granic w dobrach fundacyjnych 280 K.

Nadwyżki ponad preliminarz, spowodowane takimi oszczędnościami, nie zasługują na pochwały. Skonstatowała je Komisya budżetowa już w latach 1899, 1900 i 1901, a w sprawozdaniu swoim z roku zeszłego osobno je podniósłszy, poświęciła im ustęp następujący: „Życzyćby sobie należało, aby się na nich nie sprawdziło przysłowie o „skąpym, który dwa razy traci“. Zaoszczędzenia takie bardzo zresztą nieraz, jak np. na placach służby lasowej nieznaczne, często powodować mogą w następstwie straty, które nieraz wprost się odczuwa dotkliwie, które jednak — co gorsza — usuwają się z pod kontroli. Zaoszczędzenia na placach personalu leśnego, zresztą bardzo nielicznego, nie może nie odbić się na gospodarce leśnej, zwłaszcza w tak ogromnych lasach, jak fundacyjne. Trudno nie przypomnieć sobie odnośnie do tego owego pisma kuratora, w którym on donosi Wydziałowi krajowemu, że z pewnym kandydatem o dzierżawę karczmy interesu robić nie chciał, bo tenże przez lat kilka rąbał (oczywiście nie przydybany) lasy fundacyjne“.

„Oszczędzanie zaś na wydatkach, których cel wykonanie planów gospodarstwa lasowego lub ustalanie granic w dobrach fundacyi wprost sprzeciwia się skierowanym ku sanacyi stosunków fundacyjnych działaniom, które właśnie w uporządkowaniu obu wymienionych punktów upatrują punkt ciężkości pożądanego uzdrowienia. Właśnie przecież w wadliwościach w obu tych względach Komisya lustracyjna roku 1898 upatrywała wielką część przyczyn, które fundacyą zachwiały a ku usunięciu tych wadliwości Wydział krajowy w ostatnich latach tak silnie i ze świadomością celu pracuje“.

Uwagi te i dziś Komisya budżetowa utrzymuje w całej pełni i wyraża nadzieję, że Wydział krajowy z całą bacnością dołoży starania, ażeby z powodu tego, już na metodę zakrawającego sposobu oszczędzania majątek fundacyi poważniejszego nie doznał uszczerbku.

Jeszcze inna okazyja „oszczędnościowa“ zasługuje na podniesienie. Na podatkach i ekwiwalentach zaoszczędzono w roku 1902, a mianowicie w dobrach Drohowyże 1361 K, w dobrach Oparzy i Słońsko 1050 K, w dobrach Ostalówice 193 K. Zaoszczędzenie takie nie jest właściwem zaoszczędzeniem, a chyba tylko zaległością z tytułu niezapłacenia na czas właściwych należności, które zapłacić trzeba będzie później. Jakoż dowód na to znajdujemy w dobrach Brzozdowce, gdzie znajdujemy słowa następujące: „Powodem mniej korzystnego wyniku w tej pozycyi w stosunku do preliminarza był przedewszystkiem większy wydatek na spłatę podatków i należności ekwiwalentowej o 3527 K, który to wydatek częściowe pokrycie znajduje w oszczędności z tego samego tytułu w dobrach Drohowyże“. Podobnie znajdujemy przy dobrach Żydaczów wzmiankę: „Na mniej korzystny w tej pozycyi wynik o 353 K wpłynęły jedynie wydatki na spłaty podatków i należności ekwiwalentowej“.

Rozumiem, że może zająć wypadek niezapłacenia na czas podatku; ponieważ jednak jest pewnem, że wyrównaniem to w najbliższej przyszłości być musi, toż odwołanie tego wydatku zamiast „oszczędnością“ po imieniu nazwać należy.

Jeszcze inne uwagi w rubryce „Dobra ziemskie“ nasuwają się. Oto czytamy, że z Opar wpłynęła wpłata niepreliminowanego czynszu z dzierżawy stawów rybnych w kwocie 2.000 K, podobnie i w Żabiu wpłynął niepreliminowany czynsz z karczmy na Ilei w wysokości 1.033 K. Jakkolwiek korzystną jest rzeczą, że dochody te weszły, to jednak niepreliminowanie ich może nie jest pożądanem.

Jedną tu się jeszcze narzuca uwaga. Oto czytamy w dochodach ze źródeł najrozmaitszych, jak młyny, tartaki, pasze z łąk leśnych, karczmy, stawy rybne i t. p. Zachodzić wobec tego może pytanie, czyby wobec ogromu lasów fundacyjnych, zwłaszcza w lasach górskich, i niezawodnie wielkiej ilości znachodzącej się tam rozmaitego rodzaju, może nawet grubej zwierzyny, nie można osiągnąć jakiegoś dochodu z polowania, dochodu, któryby może nawet był względnie poważny i któryby fundacyi bardzo się przydał. Możeby władze fundacyjne z uwagi tej chciały korzystać.

Na przypomnienie zasługuje rzecz następująca. W sprawozdaniu Komisji budżetowej z roku ubiegłego czytamy, co następuje:

„Jeden jeszcze ustęp ze sprawozdania Wydziału krajowego na rok 1900 na osobną zasługuje uwagę. Czytamy w nim, że niekorzystniejszy od preliminarza wynik z dóbr „Drohowyże“ spowodowanym został i przekroczeniem z tytułu podatków, „gdyż dla braku wykazu parcel w c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu we Lwowie nie mógł być w roku 1900 przeprowadzony opust w kwocie 1.341 K 26 gr., przyznany z powodu wylewu Dniestru“.

„I w roku 1901 nie ma wzmianki o tem, czy ta kwota podatku odpisania się doczekała; prawdopodobnie nie, — straty jednak stąd dla fundacyi bądź-cobądź wynikające, już przypisać należy nie dość szybkiemu urzędowaniu władz podatkowych, nad czem tylko ubolewać można i wyrazić uzasadnione życzenie poprawy“.

Zaznaczyć niestety się musi, że sprawozdanie z roku 1902 nie wspomina o tem, czy rzecz ta jest uregulowana. Gdyby uregulowaną była, to wytknąć należy Władzom fundacyjnym niedokładność sprawozdania, jeżeli nie, to stwierdza się ponownie opieszałość w urzędowaniu Władz podatkowych, narażającą fundację na stratę, a ubolewa zarazem nad obojętnością Zarządu fundacyi, który już mógł do tego czasu o zakończeniu sprawy postarać się lub przynajmniej podać powody, dlaczego to się nie stało.

Dla dopełnienia obrazu podaje się jeszcze cyfry czystego dochodu z dóbr fundacyjnych w latach 1901 i 1902.

Dobra	Czysty dochód			
	1901		1902	
	K	g	K	g
1. Kulików	— 2.308	46*	2.150	62
2. Brzozdowce	41.416	93	44.958	33
3. Drohowyże	71.132	31	85.037	07
4. Opary-Słońsko	5.990	37	11.702	27
5. Ostałowice	8.794	06	3.060	31
6. Rożniatów	20.249	88	13.809	54
7. Smorze	26.144	41	13.152	42
8. Żabie	20.207	58	25.591	15
9. Żydaczów	18.208	64	15.396	70
10. Przedsiębiorstwa w dobrach	2.510	48	1.218	70
11. Rozmaite	— 5.097	45*	— 6.413	66*
Pozostaje czysty dochód	207.248	75	209.663	45

Na skutek poleceń Sejmu podała Kuratorya szczegółowe wyjaśnienia, z których najważniejsze są następujące:

1. Kulików. Dochód czysty w tym roku był normalny, bo wobec roku poprzedniego ubył wydatek konkurencyjny na budowę nowej cerkwi.

2. Brzozdowce. Większy dochód w r. 1902 skutkiem niższych datków konkurencyjnych i niższych wydatków na restaurację budynków dzierżawnych.

3. Drohowyże. Wyższy dochód z r. 1902 skutkiem wyższego czynszu na nowy okres dzierżawny za łąki za Dniestrem i większy dochód ze sprzedaży drzewa.

4. Opary-Słońsko. Obok dzierżawy za stawy w Oparach i za łąki „Buczaly“ wpłynęła zaległość z czynszu za te łąki za rok 1901.

5. Ostałowice. Zmniejszenie wobec 1901 spowodowane wydatkami na budowę nowych budynków gospodarczych.

6. Rożniatów. Mniej z powodu zalegania dzierżawcy z czynszem, a nadto z powodu większych wydatków na restaurację i budowę nowych budynków dzierżawnych wogóle.

*) Pozycje są to niedobory gospodarcze, oznaczone znakiem — (minus). Należy je przeto przy zliczaniu odjąć od sumy reszty dochodów,

7. Smorze. Mniej wobec niższych dochodów ze sprzedaży drzewa i większych wydatków na kultury leśne.

8. Żabie. Więcej skutkiem korzystniejszej sprzedaży drzewa materiałowego.

9. Żydaczów. Mniej skutkiem pierwszej raty 4.000 K tytułem datku konkurencyjnego do budowy nowej cerkwi w Żydaczowie.

Do rubryk „przedsiębiorstwa w dobrach“ i „rozmaite“ wyjaśnień nie ma żadnych. Uderzać to musi zwłaszcza przy rubryce „rozmaite“, które w całym szeregu lat znaczne wykazują niedobory. Niedobory te od roku 1899 aż po 1902 przedstawiają się kolejno w cyfrach 2.877 K, 7.971 K, 5 097 K, 6.413 K.

Komisya budżetowa, wyraziwszy już zeszłego roku życzenie, ażeby Kuratorya fundacyi rubrykę tę należycie wyjaśniała, musi życzenie to wobec luki w sprawozdaniu w tym roku ponowić z naciskiem.

Zaległości z dóbr dzierżawnych przedstawiają się za ostatnie dwa lata w cyfrach następujących:

Dobra	1901		1902	
	K	g	K	g
1. Kulików	4.926	62	3.454	12
2. Brzozdowce	—	—	—	—
3. Drohowyże	10.349	90	9.748	90
4. Opary i Słońsko	14.499	19	14.628	33
5. Ostałowice	2.871	84	4.940	84
6. Roźniatów	2.887	44	4.974	92
7. Smorze-Klimiec	3.208	56	3.345	89
8. Żabie	1.000	—	—	—
9. Żydaczów	4.696	—	2.348	—
10. Z przedsiębiorstwa w dobrach	466	24	466	24
11. W dziale „Rozmaite“	208	66	3.302	96
Razem	45.114	45	47.210	20

Jeżeli się weźmie na uwagę, że zaległości te wynosiły z końcem lat:

1896 1897 1898 1899 1900

114.306.16 K, 139.894.48 K, 98.532.16 K, 67.447.44 K, 52.399.67 K,

to stan dzisiejszy ostatecznie w porównaniu z tem, co było kilka lat przedtem, jest względnie pomyślny. W trzech latach 1899, 1900 i 1901 t. j. od końca 1898 zmniejszyły się te zaległości o 53 417 K 71 g, a jakkolwiek mieszczą się w cyfrze tej i odpisy w kwocie 9.391.02 K, to jeszcze stan nie jest zbyt niekorzystny. Szkoda tylko, że rok 1902 jest niepochebnym w tym szeregu wyjątkiem, skoro zaległości znowu o 2.095 K 75 g urosły, przyczem jeszcze i 500 K odpisano. Specyjalnie zadowolić nie może dopuszczanie pomnożenia się zaległości o kwoty poważniejsze z Ostałowic i Roźniatowa.

Aczkolwiek tedy jak już zaznaczono, stan zaległości wobec lat dawniejszych nie przedstawia się zbyt niepomyślnie, to jednak pożądaną jest ciągła czujność wszystkich właściwych czynników, aby nie całkiem i dziś jeszcze korzystne położenie nie zaczęło ulegać zmianie na gorsze.

b) Gmach teatru.

Aczkolwiek korzystniejszy od preliminarza wynik o 368 K 26 g jest pożądanym, to więcej zajęcia budzi stan zaległości. Wynosiły one z końcem roku 1901 kwotę 1.495 K 52 g
w ciągu roku 1902 zmniejszyły się o 692 „ 52 „

Pozostała zaległość 803 K — g

Odpisano w r. 1902 wszystkiego 76 K 72 g Zbliża się przeto sprawa tych zaległości do pożądanego końca.

c) Prowizye czynne.

Nadwyżka skutkiem przyrostu stanu efektów tudzież wpływu po nad preliminarz z odsetek od gotówki zapasowej, lokowanej chwilowo.

d) Przygodne.

Nadwyżka skutkiem wpływu niepreliminowanych zwrotów zaliczek na płace urzędników tudzież z zaoszczędzenia w wydatkach nieprzewidzianych.

e) Pożyczki.

Długi majątku obrotowego wynosiły:

Z końcem roku 1901	348.574 K 80 g
" " 1902	330.664 " 80 "
zmniejszyły się przeto o kwotę	17.910 K — g

Przytem nadmienia się, że z końcem roku 1902 pozostała w zapasie kasowym majątku obrotowego suma ogólna 56.305 K 86 g.

f) Zakład w Drohowyżu.

Finansowy wynik gospodarki w tym zakładzie w roku 1902 był — wobec preliminarza niekorzystniejszy o 11.982 K 22 gr.

Z 17 rubryk zakładu zaoszczędzenie wykazuje 5 rubryk w łącznej kwocie 3.440 K 15 gr., natomiast przekroczenie 12 rubryk, łącznie 15.422 K 35 gr., z czego przekroczenie ogólne 11.982 K 22 gr.

Tak oszczędności te jak i przekroczenia są co do formy szczegółowo przez Dyrekcyę Zakładu motywowane, nie wszystkie jednak motywy uznać można za uzasadnione. Niektóre ustępy zasługują na szczegółowe traktowanie.

W rubryce „Administracya“ zaoszczędzono 1725 K.

O ile suma ta wynika z powodu nieobsadzonej przez pewien czas posady dyrektora, rzecz się tłumaczy sama; racjonalność zaś zaoszczędzenia z płacy ochmistrza bez wyjaśnień bliższych — a tych nie ma — ocenić trudno.

W rubryce „Żywność“ zaoszczędzono — wobec budżetu razem 523 K 57 g. W roku 1901 — wobec roku poprzedniego — w tej samej rubryce było przekroczenie o 5347 K, motywowane lepszym wikttem dla 35 sierót, które przez 6 tygodni piły wody mineralne i tak przez ten czas jako i po kuracyi przez czas pewien potrzebowały lepszego odżywiania się.

Zaoszczędzenie tegoroczne motywowane jest tem, że „drzewem pokwitowanym na pralnię opalono kuchnię, przez co w dziale wydatków na żywność nastąpiło pozorne zaoszczędzenie kosztem przekroczenia wydatków na pralnię“.

Nie wchodząc w to, czy i o ile tłumaczenie to daje prawdziwy obraz rzeczy, zaznaczyć jednak wypadnie, że mimo tego zaoszczędzenia utrzymywano w roku 1902 o 6 osób więcej w zakładzie, aniżeli w roku 1901 i że wobec tego może i na wikcie samym coś zaoszczędzono. Gdyby tak, to tego pochwaliby nie można.

Podobnie i zaoszczędzenie 111 K 6 g. w rubryce „łazienki“ może w danym razie nie być racjonalne.

Stanowczo jednak oświadczyć się należy przeciwko takiej „oszczędności“, jak 1077 K 20 gr. w rubryce „konserwacya“. Już to, co sama Dyrekcyja o tem pisze, nasuwa uzasadnione co do wartości tego zaoszczędzenia wątpliwości. Czytamy bowiem co następuje: „W wydatkach na konserwacyę zaoszczędzono ogółem 1.077 K 25 g., przez co pozostało wprawdzie wiele potrzeb niezaspokojonych, jednak wobec przekroczenia w innych działach, zaoszczędzenie to służy do zredukowania ogólnie mniej korzystnego od budżetu wyniku w roku 1902“.

A więc na konserwacyi oszczędzano dla tego, aby ogólny obraz wyniku gospodarki wobec budżetu był mniej niepomyślny. Wolno o wartości takiego postępowania powątpiewać, gdyż takie oszczędzania srogo mścić się zwykły.

Przechodząc do przekroczeń, znajdujemy znaczną sumę 2.849 K 68 gr., w rubryce „Opał i oświetlenie“. Tłumaczy się ona wyższymi wobec preliminowanych cenami drzewa i nafty.

Przekroczenie 1518 K 82 g w rubryce „Pranie“ tłumaczy Dyrekcyja dość ciekawie mylą o 1000 K, powstałą przy sumowaniu preliminarza tej rubryki. Pomylkę tę rachunkową Wydział krajowy słusznie wytknął. Nadwyżkę 518 K 82 g. zrównoważyła oszczędność w rubryce „Żywność“, o wartości której już wspomniano.

Przekroczenia rubryk „Apteka i szpital“, „kaplica i cmentarz“ i „Szkoła“ wyjaśniono racjonalnie.

Przekroczenie w rubryce „ogród“ o 2.343 K 60 g tłumaczy Dyrekcyja szeregiem okoliczności (zła gleba i stąd wielkie koszta produkcji i trudny zbyt produktów, a więc niełatwość korzystnej ich sprzedaży; obowiązek utrzymania szkoły ogrodniczej na wysokości jej zadania), które tłumaczą wprawdzie cyfrę wydatków lecz nie tłumaczą przekroczenia. Okoliczności te przecież od dawna istnieją i można i należy się z nimi liczyć przy układaniu preliminarza.

Przekroczenie w rubryce „Folwark“ tłumaczy Dyrekcyja brakiem należytego kierownictwa a w szczególności fachowego dozoru. Jeżeli tak, to koniecznem jest, ażeby Władze fundacyjne niedostatkowi temu zaradziły jak najrychlej.

Stan liczebny sierót i prebendaryuszy wynosił

	z końcem r. 1901:	z końcem r 1902:
1. Sierót chłopców	224	221
2. „ dziewcząt	110	117
3. Prebendaryuszy	34	36
4. Prebendaryuszek	32	32
razem osób	400	406.

Zwiększył się przeto stan ten o 6 osób.

Właściwy koszt utrzymania osób tych wynosił w roku 1902 razem 198.977 K 48 g. Na jedną osobę wypadało przeto rocznie 510 K 5 g (o 10 K 37 g więcej niż w r. 1901) a dziennie 1 K 39·7 g (o 2·8 g więcej niż w roku 1901).

Ogólny stan majątku fundacyi wraz z należącymi do niej funduszami wykazuje z końcem roku 1902 6,621.639 K 33 g

„ „ 1901 6,605.877 „ 52 „

przeto przybyło w r. 1902 15.761 K 81 g.

W całości Komisya budżetowa, szczególnie o ile się rozchodzi o cyfry obraz gospodarki w dobrach, uznaje lepszy względnie stan dzisiejszy w porównaniu ze stanem z przed kilku jeszcze lat. Podniesione jednak usterki świadczą o tem, że nie można ustawać w baczności i że tylko przez nieustającą czujność Wydziału krajowego, połączoną z ciągłą pracą czynników, sprawujących bezpośredni zarząd fundacyi, wdrożyć można sanacyą zupełną, której pragną wszyscy.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o zamknięciu rachunków fundacyi Skarbkowskiej za rok 1902.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby spowodował zarząd fundacyi do stałego a dokładnego wyjaśniania tak przekroczeń preliminarza co do przychodów i rozchodów jak i cyfer czystych dochodów z dóbr.

Za przewodniczącego:

K. Badeni.

Sprawozdawca:

Rotter.

